

БАЛЛ ГЕОРГІЙ ОЛЕКСІЙОВИЧ

23 грудня 2016 після важкої хвороби пішов з життя відомий український психолог, член-кореспондент НАПН України, доктор психологічних наук, професор, завідувач лабораторії методології і теорії психології Інституту психології імені Г.С.Костюка НАПН України Балл Георгій Олексійович.

Зовсім недавно у травні 2016 року психологи України відсвяткували славний ювілей – 80-річчя Георгія Олексійовича Балла. Ніхто не чекав, що Георгій Олексійович піде від нас. Не дивлячись на роки, Г.О. Балл до останніх днів залишався активним і плідним творцем та керівником науки, головою наукової школи раціогуманістичної психології, чудовою і доброю людиною, гуманістом не тільки у теорії, а й у повсякденному житті. Десятки й десятки науковців і практиків користувалися його доброю підтримкою та висококваліфікованими консультаціями і порадами у своїх кроках у науці. Численні нові наукові парадигми народжувалися під його пером. Наукова принциповість і вимогливість як вченого у Георгія Олексійовича поєднувалася з надзвичайною людяністю й добротою. Нам бракуватиме його порядності, людяності й мудрості. Та з нами завжди будуть його ідеї й світла пам'ять про нього.

Балл Георгій Олексійович (24.05.1936, Київ – 23.12.2016р.) майже 60 років пропрацював в Інституті психології. Він був завідувачем лабораторії методології і теорії психології Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України. Член-кореспондент НАПН України (з 2003). Професор (з 1993). Доктор психологічних наук (з 1991).

Кандидат технічних наук (з 1964). Докторська дисертація: «Основи теорії задач (система основних понять; психолого-педагогічний аспект)». Основний напрямок досліджень – методологічні й теоретичні проблеми психології та суміжних із нею наук. Із 1958 працює в НДІ психології Міносвіти УРСР (нині – Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України). Учень Г.С. Костюка У 1993-2014 рр. за сумісництвом працював в Інституті педагогіки і психології професійної освіти (згодом перейменований на Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих) НАПН України. Автор 560 наукових праць, у тому числі 12 монографій, серед яких: «Аппаратурный корреляционный анализ случайных процессов» (1968); «У світі задач» (1986); «Теория учебных задач: психолого-педагогический аспект» (1990); «Концепция самоактуализации личности в гуманистической психологии» (1993); «Психологічні аспекти гуманізації освіти: книга для вчителя» (1996); «Діалогічна взаємодія у навчально-виховному процесі загальноосвітньої школи» (1997; у співавт.); «Підготовка учнів до професійного навчання і праці. Психол.-пед. основи: навч. Посібник» (2000; у співавт.). «Психология в радиогуманистической перспективе: Избранные работы» (2006), «Орієнтири сучасного гуманізму (в суспільній, освітній, психологічній сферах)» (2008), «Інтегративно-особистісний підхід у психологічній науці та практиці» (2012; ред.). «Культуротвірна функція психологічної науки» (2014; ред.), «Теоретико-множественный метод описания процессов и его применение в психологии» (2016; у співавт.).

Г.О. Балл започаткував нові наукові напрями, що стосуються: а) створення й застосування психолого-педагогічної теорії задач; б) визначення психолого-педагогічних засад гуманізації загальної та професійної освіти; в) раціогуманістичного підходу в методології людинознавства (зокрема, психологічної науки).

Головні ідеї, що обґрунтовувалися Г.О.Баллом:

1) принцип раціогуманізму передбачає визнання інтелектуальної культури (і науки як її головного осередку) одним із найважливіших здобутків людства та максимальне використання цього багатства, у його гармонійній взаємодії з іншими складниками культури, для розширення знань про людину та їх гуманістично орієнтованого застосування у різних сферах соціального життя.

2) наука як підсистема культури, спрямована на пізнання дійсності раціональними методами, має обов'язково враховувати специфіку досліджуваних об'єктів (таких, зокрема, як людина та її психіка), а також взаємодіяти з іншими сферами культури, але не еkleктично змішуватися з ними;

3) гуманістичні принципи взаємної поваги й конструктивної діалогічної взаємодії мають поширюватись на відносини між

методологічними підходами, науковими й науково-практичними напрямками (зокрема, у психологічній царині); суперечливі змісти мають діалогічно розроблятися із униканням крайнощів догматичного монізму і еkleктичного, «ледачого» плюралізму;

4) слід визнавати цінність (зокрема, у психологічному пізнанні) як природничо-наукової, так і гуманітарної методологічних традицій, які за спільної налаштованості на пізнання дійсності розрізняються наданням переваги, у першому випадку, точності й доказовості отримуваних знань, а у другому – повноті охоплення властивостей складних об'єктів;

5) для успішного пізнання складних об'єктів на основі взаємодії зазначених традицій доцільною є побудова – для певної предметної сфери – густої мережі чітких (диз'юнктивних) понять і комплексне використання різних варіантів їх співвіднесення із недиз'юнктивними (суперечливими й мінливими) реальними об'єктами (цей шлях апробовано в побудові й застосуванні теорії задач).

Дослідження присвячені також: удосконаленню поняттєвого апарату психології та суміжних із нею наук; теорії та методам апаратного кореляційного аналізу; методам професійного відбору; програмованому і комп'ютеризованому навчання; психологічно обгрунтованій побудові навчального матеріалу й навчальних ситуацій; парадигмі діалогу в гуманізації суспільних відносин (передусім у сфері освіти); психологічним аспектам діяльності та професійної підготовки науковців, педагогів, практичних психологів, становленню духовності професіонала; аналізу категорії «особистість»; співвідношенню адаптації, нормовідповідності й творчості у функціонуванні особистості; сутності, психологічному змістові та співвідношенню особистісної свободи й особистісної надійності; ролі категорії «культура» у психологічній науці та культуротвірній функції останньої; шляхам підвищення системності психологічного знання; теоретичним засадам удосконалення етичної свідомості; оригінальному методу застосуванню теорії множин у методології психології.

**ЦЯ НЕОРДИНАРНА І ВИДАТНА ЛЮДИНА ПІШЛА З ЖИТТЯ.
СВІТЛА ПАМ'ЯТЬ. СПІВЧУТТЯ ДРУЗЬМ, РІДНИМ І БЛИЗЬКИМ.**

Колеги, співробітники і науковці.

Президія Національної академії педагогічних наук України

Відділення психології, вікової фізіології та дефектології
НАПН України

Президія Товариства психологів України

Дирекція, профспілкova організація та колектив Інституту
психології імені Г.С.Костюка НАПН України